

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมาย เพื่อศึกษาผู้สูงอายุกับขีดความสามารถทางสังคมในครอบครัวในการตีบทอคคุณธรรมแก่เยาวชนในกรุงเทพมหานคร สำหรับวิธีการศึกษาจะเป็นการศึกษาแบบพรรณนา (Descriptive Method) มีขั้นตอนดำเนินการวิจัยดังนี้

2. กลุ่มตัวอย่างประชากรและการสุ่ม

กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นกลุ่มตัวอย่างประชากรที่ได้มาจากประชากรโคออร์ดิเนต และพิจารณาจากตารางการกำหนดขนาดตัวอย่างประชากรของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970 : 607-610) จากจำนวนประชากรผู้สูงอายุนับถือศาสนา 3 ศาสนา คือ พุทธ คริสต์ อิสลาม ในเขตกรุงเทพมหานครจำนวน 432,222 คน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2539) ได้กลุ่มตัวแทนประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้จากการสุ่มจำนวน 384 คน (คิดจากประชากร 1,000,000 คน สุ่ม 384 คน) และได้รับแบบสอบถามกลับคืนจำนวน 230 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 60.00 ของกลุ่มตัวอย่างประชากรที่ได้รับจากการสุ่ม

3. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นมาด้วยตนเอง โดยแบ่งออกเป็น 2 ชุด ดังนี้ คือ

ชุดที่ 1 แบบสอบถามสำหรับผู้สูงอายุ แบ่งออกเป็น 7 ส่วน

ชุดที่ 2 แบบสอบถามสำหรับเยาวชน แบ่งออกเป็น 2 ส่วน

ชุดที่ 1 แบบสอบถามสำหรับผู้สูงอายุ แบ่งออกเป็น 7 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ส่วนที่ 2 ความสัมพันธ์ในครอบครัว

ส่วนที่ 3 การร่วมกิจกรรมทางสังคม

ส่วนที่ 4 การสนับสนุนทางสังคม

ส่วนที่ 5 ความใกล้ชิดกับเยาวชน

ส่วนที่ 6 ความสำนึกในคุณธรรม

ส่วนที่ 7 ความพึงพอใจในการสืบทอดคุณธรรม

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป ประกอบด้วย เพศ อายุ ศาสนา ภูมิลำเนา ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส ฐานะเศรษฐกิจ สุขภาพ เป็นต้น จำนวน 13 ข้อ

ส่วนที่ 2-5 แบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องความสัมพันธ์ในครอบครัว การร่วมกิจกรรมทางสังคม การสนับสนุนทางสังคม ความใกล้ชิดกับเยาวชนของผู้สูงอายุ มีจำนวน 17 ข้อ โดยผู้วิจัยกำหนดคะแนนดังนี้

ประจำ	4
บ่อยครั้ง	3
นาน ๆ ครั้ง	2
ไม่เคย	1

ส่วนที่ 6 แบบสอบถามเกี่ยวกับเรื่องความสำนึกในคุณธรรม ประกอบด้วยตัวชี้วัดด้านคุณธรรม 5 คุณธรรม คือ ความเมตตา ความกตัญญู ความซื่อสัตย์ ความสุจริตธรรม ความเสียสละ ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Likert Scale) จำนวน 20 ข้อ ในแต่ละข้อ มีตัวเลือก 5 ตัว ได้แก่ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง โดยผู้วิจัยกำหนดคะแนนดังนี้

	น้ำหนักข้อความเชิงบวก	น้ำหนักข้อความเชิงลบ
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	5	1
เห็นด้วย	4	2
ไม่แน่ใจ	3	3
ไม่เห็นด้วย	2	4
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	1	5

ในแบบสอบถามนี้ ผู้วิจัยได้สร้างข้อความเชิงบวกและเชิงลบให้มีจำนวนอย่างละเท่า ๆ กัน หรือใกล้เคียงกันดังนี้

คุณธรรม	น้ำหนักข้อความเชิงบวก	น้ำหนักข้อความเชิงลบ
1. ความเมตตา	ข้อที่ 1,11	ข้อที่ 6,16
2. ความกตัญญู	ข้อที่ 7,17	ข้อที่ 2,12
3. ความซื่อสัตย์	ข้อที่ 3,13	ข้อที่ 8,18
4. ความยุติธรรม	ข้อที่ 4,14	ข้อที่ 9,19
5. ความเสียสละ	ข้อที่ 5	ข้อที่ 10,15,20

ส่วนที่ 7 แบบสอบถามเกี่ยวกับเรื่องความพึงพอใจในการสืบทอดคุณธรรม ประกอบด้วยข้อความที่สมมติขึ้น จำนวน 10 ข้อ ซึ่งมีมาตรวัดประมาณค่า 3 ระดับ คือ ทุกครั้ง บางครั้ง ไม่เคย โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

ทุกครั้ง (ประจำ)	3
บางครั้ง	2
ไม่เลย	1

ชุดที่ 2 แบบสอบถามสำหรับเยาวชน แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ส่วนที่ 2 ความสำเร็จในการขัดเกลาคุณธรรม

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป ประกอบด้วย เพศ อายุ การศึกษา สถานภาพ เป็นต้น มีจำนวน 6 ข้อ โคนำเสนอเป็นร้อยละ

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความสำเร็จในการขัดเกลาคุณธรรม เป็นแบบวัดที่สร้างขึ้นแนวเดียวกับแบบวัดความพึงพอใจของส่วนที่ 7 มีจำนวน 10 ข้อ ประกอบด้วยข้อความที่เป็นพฤติกรรมหรือการปฏิบัติ ซึ่งมีมาตรวัดค่า 3 ระดับ คือ ทุกครั้ง บางครั้ง ไม่เคย โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

ทุกครั้ง (ประจำ)	3
บางครั้ง	2
ไม่เลย	1

4. การทดสอบความน่าเชื่อถือของเครื่องมือ

เครื่องมือที่นำไปใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามที่ได้รับการตรวจสอบความสมบูรณ์ของเครื่องมือ หรือหาความตรง (Validity) โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านสังคมวิทยา มานุษยวิทยา จิตวิทยา และการศึกษา เพื่อตรวจหาเนื้อหา ภาษา ข้อความ และโครงสร้างของแบบสอบถามแล้ว

หลังจากนั้น ได้นำแบบสอบถามที่ได้แก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิไปลองใช้ (Tryout) กับกลุ่มตัวอย่างประชากรจำนวน 50 คน คำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงแบบอัลฟา (Alpha Reliability Coefficient) ของแบบสอบถามทั้งฉบับ ได้ค่าสัมประสิทธิ์ของความเที่ยงเป็น 0.8856 ซึ่งนับว่าสูงพอสมควร ต่อจากนั้นจึงได้นำเอาแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปเก็บรวบรวมกับกลุ่มตัวอย่างจริงที่อยู่ในชมรมต่าง ๆ ดังได้กล่าวมาแล้ว

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่ได้มีการพัฒนาทั้งในด้านความตรง (Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญและการคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงแบบอัลฟา (Alpha Reliability Coefficient) ที่อยู่ในเกณฑ์สูง ไปสอบถามด้วยตนเอง จากกลุ่มตัวอย่างประชากรที่ได้จากการสุ่มตามชมรมต่าง ๆ ของผู้สูงอายุ 5 แห่ง ดังนี้ คือ 1) ชมรมผู้สูงอายุโรงพยาบาลเถลิงศานติ 2) ชมรมผู้สูงอายุโรงพยาบาลเจริญกรุงประชารักษ์ 3) ชมรมผู้สูงอายุโรงพยาบาลกรุงเทพคริสเตียน 4) ชมรมผู้สูงอายุโรงพยาบาลเซนต์หลุยส์ และ 5) ชมรมมุสลิมผู้สูงอายุตันติชน โดยได้ใช้การสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multistage Sampling) คือใช้การสุ่มแบบพวง (Stratified Random Sampling) ออกตามจำนวนจริงที่มีอยู่ตามชมรมผู้สูงอายุต่าง ๆ ทั้ง 5 แห่ง หลังจากนั้นจึงเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) กับผู้สูงอายุในครอบครัวที่มีเยาวชนอายุระหว่าง 14-25 ปี โดยแจกแบบสอบถามให้ผู้สูงอายุและเยาวชน ดังกล่าวตอบ ได้ข้อมูลกลับคืนจำนวน 230 ฉบับ จาก 384 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 60.00 ของการสุ่ม

ขั้นตอนในการเก็บข้อมูล มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยทำหน้าที่จากภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ถึงผู้อำนวยการโรงพยาบาล 3 แห่ง และประธานชมรมผู้สูงอายุอีก 2 แห่ง เพื่อขออนุญาตและขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลจากสมาชิกในชมรมผู้สูงอายุเหล่านั้น โดยผู้วิจัยได้ไปยื่นหนังสือด้วยตนเองกับประธานชมรมทุกชมรม เพื่อเสนอผ่านไปถึงผู้อำนวยการของโรงพยาบาล มีเพียง 2

ชมรมที่ผู้วิจัยตาม ไปอื่นหนังสือถึงที่บ้านคือ ชมรมผู้สูงอายุ โบสถ์เซนต์หลุยส์ กับชมรมผู้สูงอายุของ มุสลิมสันติชน ซึ่งผู้วิจัยได้รับการต้อนรับเป็นอย่างดี

2. ประธานชมรมผู้สูงอายุทั้ง 5 แห่งให้ข้อมูลว่า ชมรมผู้สูงอายุแต่ละแห่งจะมีการ ประชุมประจำเดือน ๆ ละ 1 ครั้ง และมีกิจกรรมที่กรรมการและสมาชิกมาพบปะกันอาทิตย์ละ 1-5 วัน ซึ่งมีกิจกรรมดังต่อไปนี้

ก. กิจกรรมการออกกำลังกาย เช่น ชมรมผู้สูงอายุโรงพยาบาลเถลิง 3 วัน/อาทิตย์ และชมรมผู้สูงอายุโบสถ์เซนต์หลุยส์ 5 วัน/อาทิตย์ นอกนั้นสมาชิกไปออกกำลังกายคอนกรีตที่สวน ภูมิณี

ข. กิจกรรมป็นที่อุประ โยชน์ต่าง ๆ ได้แก่ การพับผ้าก๊อศ เย็บผ้าฉวม และเย็บผู้ ป่วย เป็นกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุกรุงเทพฯคริสเตียน เป็นเวลา 3 วัน/อาทิตย์ และกิจกรรมช่วยเหลือทำบัตรผู้ป่วยใหม่ โดยสมาชิกของชมรมผู้สูงอายุโรงพยาบาลเจริญกรุงจำนวน 3 วัน/อาทิตย์ นอกจากนั้นยังไม่มีกิจกรรมป็นที่อุประ โยชน์อย่างชัดเจนในชมรมที่ไม่ได้กล่าวถึง

ค. กิจกรรมด้านศาสนกิจ เช่น ชมรมผู้สูงอายุมุสลิมสันติชน ชมรมผู้สูงอายุ โรงพยาบาลกรุงเทพฯคริสเตียน กับชมรมผู้สูงอายุโรงพยาบาลเซนต์หลุยส์ มีการฟังบรรยายธรรม และร่วมพิธีกรรมทางศาสนา 1 วัน/อาทิตย์

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสามารถไปเก็บข้อมูลได้ในวันเวลาดังกล่าว จากการสังเกตของผู้ วิจัย เห็นว่า ในวันที่ผู้สูงอายุมาร่วมศาสนกิจนั้นจะมีบุคลากรมาด้วย ซึ่งส่วนหนึ่งจะเก็บข้อมูล จากเขาชวนได้โดยตรง ส่วนหนึ่งได้ฝากแบบสอบถามไปกับผู้สูงอายุที่มีบุคลากรอยู่ในครอบ ครวไปและมาตามเก็บอีกครั้ง บางครอบครัวผู้วิจัยตามไปเก็บข้อมูลส่วนใหญ่ได้จากการประชุม ประจำเดือน และในการประชุมใหญ่ประจำปีชมรมผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานครซึ่งมาประชุม ร่วมกัน โดยกรุงเทพมหานครเป็นผู้จัด ซึ่งในครั้งนั้นผู้วิจัยมีผู้ช่วยเก็บข้อมูลจำนวน 5 คนไปด้วย

3. ผู้วิจัยใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล ในช่วงระหว่างวันที่ 1 สิงหาคม 2540 - ตุลาคม 2540 เป็นเวลา 3 เดือน

4. วิธีการเก็บข้อมูล โดยการชี้แจงวัตถุประสงค์ และอธิบายทำความเข้าใจกับข้อคำถาม แก่ผู้สูงอายุ ก่อนแจกแบบสอบถาม ยกเว้นผู้สูงอายุที่อ่านไม่ออก หรือสายตาไม่ดี ผู้วิจัยใช้การ สัมภาษณ์หรืออ่านตามแบบสอบถามที่กำหนดไว้ นอกจากนั้นได้รับความร่วมมือจากประธาน ชมรมและกรรมการชมรมผู้สูงอายุทั้ง 5 แห่ง โดยการช่วยชี้แจง แจกและเก็บแบบสอบถามในวันที่ ผู้วิจัย ไปเก็บข้อมูล และช่วยเก็บรวบรวมแบบสอบถามของเขาชวนด้วย

6. การวิเคราะห์และการนำเสนอข้อมูล

ข้อมูลที่ได้รับจากแบบสอบถามถูกนำไปวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ SPSS/PC⁺ (Statistical Package for the Social Science) ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 การศึกษาภูมิหลังทางสังคมของผู้สูงอายุและเยาวชน ค่าสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ การแจกแจงความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)

ส่วนที่ 2 การศึกษาภาพรวมระดับความสัมพันธ์ในครอบครัว การร่วมกิจกรรมทางสังคม การสนับสนุนทางสังคม ความใกล้ชิดกับเยาวชน ความสำนึกในคุณธรรม ความพึงพอใจในการสืบทอดคุณธรรม และความถนัดในการขัดเกลาคุณธรรม ค่าสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ จำนวน (Frequency) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้

ส่วนที่ 3 สรุปการเปรียบเทียบองค์ประกอบของการสืบทอดคุณธรรมแก่เยาวชนของผู้สูงอายุในด้านต่าง ๆ จำแนกตาม เพศ ศาสนา ภูมิตำนา การศึกษา สถานภาพสมรส เศรษฐกิจ และสุขภาพ ค่าสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ การทดสอบความมีนัยสำคัญระหว่างค่าเฉลี่ยหรือการทดสอบค่าที (t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-way Analysis of Variance) และทดสอบภายหลังเพื่อหาผู้ที่แตกต่างโดยวิธีของเชฟเฟ (Scheffe's Method)

ส่วนที่ 4 ทิศุจน์สมมติฐานตามสมมติฐานแต่ละข้อ ด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าสถิติดังต่อไปนี้คือ

4.1 ตามสมมติฐานข้อที่ 1 และ 2 วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีแจกแจงความถี่ (Frequency) หาค่าเฉลี่ย (Mean) หาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้

4.2 ตามสมมติฐานข้อที่ 3 และ 4 วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีทดสอบความมีนัยสำคัญระหว่างค่าเฉลี่ยหรือการทดสอบค่าที (t-test) หาค่าความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-way Analysis of Variance) หรือค่าเอฟ (F-test) และทดสอบภายหลัง โดยวิธีของเชฟเฟ เพื่อหาผู้ที่แตกต่างกัน

4.3 ตามสมมติฐานที่ 5, 6 และ 7 วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ทดสอบพหุคูณ แบบมีขั้นตอน (Multiple Regression Coefficient-Stepwise)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้นำเสนอในรูปตารางประกอบการอธิบาย

7. เกณฑ์ในการแปลความหมายข้อมูล

7.1 ด้านความสำนึกในคุณธรรม (5 Rating Scale)

1.00-1.50	มากที่สุด
1.51-2.50	มาก
2.51-3.50	ปานกลาง
3.51-4.50	น้อย
4.51-5.00	น้อยที่สุด

7.2 ด้านความพึงพอใจในการสืบทอดคุณธรรมและความสำนึกในการขัดเกลา คุณธรรม (3 Rating Scale)

1.00-1.50	น้อย
1.51-2.50	ปานกลาง
2.51-3.00	มาก

7.3 ด้านความสัมพันธ์ในครอบครัว การร่วมกิจกรรมทางสังคม การสนับสนุนทาง สังคม ความใกล้ชิดกับเยาวชน (4 Rating Scale)

1.00-1.50	น้อยที่สุด
1.51-2.50	น้อย
2.51-3.50	มาก
3.51-4.00	มากที่สุด